

สรุปประเด็นการจัดการความรู้

หัวข้อ “การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning)”

ในปีการศึกษา 2558 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ได้จัดกิจกรรมการจัดการความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ระหว่างผู้บริหาร อาจารย์และเจ้าหน้าที่ในคณะ และอาจารย์จากคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม และคณะศิลปศาสตร์ ม.หัวเฉียว

วัตถุประสงค์ของการจัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1. เพื่อได้องค์ความรู้จากผู้ที่เกี่ยวข้องมาพัฒนาด้านการจัดการเรียนการสอน
2. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning)

กำหนดการการจัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ครั้งที่ 1 การจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของคณะ กับอาจารย์ กฤตวรรณ สาหร่าย อาจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม ม.หัวเฉียวฯ เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2559 ณ ห้องประชุมคณะนิติศาสตร์

องค์ความรู้ที่ได้รับ

(1) การจัดการเรียนการสอนสามารถแทรกคุณธรรมจริยธรรมได้ โดยการออกแบบกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอาจารย์กฤตวรรณ สาหร่าย ได้นำมาใช้ในหลายวิชาของคณะ ได้แก่ SW 3143 เทคนิคสังคมสงเคราะห์เด็กและเยาวชน SW 3053 ความรุนแรงในครอบครัว และ SW 2123 ทฤษฎีและการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม ซึ่งเป็นวิชาที่เน้นทางด้านปฏิบัติด้วย

(2) การจัดการเรียนการสอนต้องออกแบบกิจกรรมที่มีหลากหลาย โดยเฉพาะวิชาที่ต้องเป็นการปฏิบัติทางวิชาชีพ ทั้งนี้ อาจจะมีการทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้มีการศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ และติดตามสิ่งที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอน จะได้นำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขต่อไป

(3) รายวิชา SW 3143 เทคนิคสังคมสงเคราะห์เด็กและเยาวชน มีการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่น่าสนใจ เช่น กิจกรรม Identify feeling (การใช้สีเพื่อแสดงถึงความรู้) กิจกรรมไม่เล่าเรื่อง (การเล่าประสบการณ์เพื่อให้เกิดเรียนรู้และยอมรับผู้อื่น) กิจกรรม Imagine (การยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น) กิจกรรมขดลวดมหัศจรรย์ (เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล) กิจกรรมการวิเคราะห์เมล็ดพันธุ์ (การคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้แก้ไข้ปัญหา) กิจกรรมเพาะความหวัง การปลูกต้นมะลิ และโตอารี (การฝึกสังเกต วิเคราะห์

ความรู้สึก สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว) กิจกรรมนวดผ่อนคลายและกอดเพิ่มพลัง และกิจกรรมจิตบำบัดตามแนวคิดของ Yalom

(4) รายวิชา SW 3053 ความรุนแรงในครอบครัว และ SW 2123 ทฤษฎีและการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กลุ่ม มีการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน โดยการใช้วิจัยในชั้นเรียนเป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบของนักศึกษาระหว่างระยะก่อนและหลังจากจัดกิจกรรมห้องเรียนคุณธรรม ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมความซื่อสัตย์ของนักศึกษา

(5) นักศึกษาปัจจุบันมีพฤติกรรมและความสนใจในการเรียนน้อยซึ่งจะแตกต่างจากอดีต และจะจดจ่อกับสิ่งที่เรียนในแต่ละชั่วโมงเรียนไม่ได้นาน อาจารย์ต้องคอยสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม

(6) การจัดการเรียนการสอน ที่มีกิจกรรมที่หลากหลาย อาจารย์ต้องมีความทุ่มเทในการคิดและออกแบบกิจกรรมต่างๆ ต้องคอยติดตามงานที่นักศึกษาได้ส่งมาแต่ละชิ้น และต้องให้คำแนะนำเป็นระยะ เพื่อให้นักศึกษาจะได้มีพัฒนาการและแก้ไขจุดบกพร่องของตนเองได้ ตลอดจนยังทำให้อาจารย์ได้พบเห็นพฤติกรรมของนักศึกษา ซึ่งบางคนมีภาวะทางอารมณ์และจิตใจที่ไม่ปกติ อาจารย์จะได้ช่วยกันแก้ไขได้ทันที่

ครั้งที่ 2 การจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร อาจารย์และเจ้าหน้าที่ของคณะกับอาจารย์กับอาจารย์อัจฉรา บัวเลิศ อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ ม.หัวเฉียวฯ เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559 ณ ห้องประชุมคณะนิติศาสตร์

องค์ความรู้ที่ได้รับ

(1) ความคาดหวังของผู้สอน ซึ่งจะส่งผลทั้งทางบวกและทางลบ อาจารย์พึงมีความคาดหวังต่อความเป็นจริงตัวอย่างเช่น ในชั้นเรียนที่มีจำนวนนักศึกษา 40 คนเท่านั้น 2 ชั้นเรียน ชั้นเรียนที่หนึ่ง มีผู้เรียนที่ไม่เข้าใจสิ่งที่อาจารย์สอนอยู่ 5 คน อาจารย์ผู้สอนรู้สึกผิดหวัง ส่วนชั้นเรียนที่สอง มีผู้เรียนที่เข้าใจสิ่งที่อาจารย์สอนอยู่ 5 คน อาจารย์ผู้สอนกลับรู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จในการสอน เหล่านี้คือความคาดหวังที่อาจารย์ผู้สอนมีต่อชั้นเรียนของตนเอง หากคาดหวังสูง เมื่อไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง อาจารย์ก็จะทำให้นักศึกษาไม่มีความสุขในชั้นเรียนได้ และเมื่อนักศึกษาไม่มีความสุขก็ย่อมตามมาด้วยการไม่เอาใจใส่ในการเรียนวิชานั้นๆ แต่ในทางกลับกัน หากอาจารย์สามารถทำให้นักศึกษามีความสุขในชั้นเรียน แม้ช่วงเวลาในการจัดการเรียนการสอนจะมีอยู่อย่างจำกัด นักศึกษาก็สามารถที่จะศึกษาค้นคว้าต่อเนื่องจากที่อาจารย์สอนได้ด้วยตนเอง จึงทำให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียนได้

(2) บรรยากาศในชั้นเรียน คือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งสามารถทำได้โดยการที่ผู้สอนเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนเป็นสำคัญ จินตนาการถึงเมื่อครั้งที่ผู้สอนเคยเป็นผู้เรียน ศึกษาประสบการณ์การสอนใหม่ๆ อยู่เสมอ จากผู้มีความรู้และประสบการณ์ เมื่อรวบรวมความรู้และประสบการณ์ในการสอนได้แล้วจะต้องคัดกรองข้อมูลก่อนว่ามาตรการหรือวิธีการใดที่เหมาะสมสำหรับชั้นเรียนของตนเอง ซึ่งมาตรการที่เหมาะสมจะต้องมีเหตุผลผลตามสมควรแก่กรณี การทำความคุ้นเคยกับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ และไม่ควรรู้วิธีการบังคับควบคุมผู้เรียนมากเกินไป ต้องยอมรับในมุมมองที่แตกต่างของแต่ละคนในชั้นเรียน

(3) การสร้างแรงบันดาลใจ ผู้สอนควรสอบถามหรือค้นหาความคาดหวังของผู้เรียนที่มีต่อวิชาที่สอน และควรมีวิธีการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนด้วยรางวัล เช่น การให้กำลังใจในลักษณะคำพูดที่เสริมพลังทางบวก การให้เวลาในการตอบคำถามผู้เรียนอย่างเอาใจใส่ หรือการทำให้ผู้เรียนทราบถึงประโยชน์ของวิชาความรู้ที่ตนเองศึกษา เช่น แนวทางความก้าวหน้าด้านวิชาชีพ

(4) การสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ควรเป็นการสื่อสารสองทาง อะไรที่อาจารย์กลัวจะลืมสอนควรวางไว้ในสื่อการสอน เช่น power point และในชั้นเรียนจะมีลักษณะเป็นพลวัตรมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ดังนั้น เพื่อให้การสื่อสารเป็นไปด้วยดี ผู้สอนจะต้องเป็นนักวางแผนที่ดี มีการเตรียมการสอนไว้ล่วงหน้ามากกว่าความเป็นจริงที่ได้สอน

(5) ทักษะที่ดีต่อวิชาความรู้ สิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้หากผู้เรียนรู้สึกว่างค์ความรู้ที่เรียนไม่ได้ยาก ดังนั้น ผู้สอนต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนจนเกินไป และเรียบเรียงคำพูดให้เป็นจังหวะตามลำดับความคิด ไม่กระโดดข้ามเนื้อหาไปมาจนทำให้ผู้เรียนสับสนหรือเข้าใจผิดในเนื้อหาวิชา

(6) การคัดกรองเนื้อหาวิชา ผู้สอนจะต้องพิจารณาให้อ่องแท้ว่าระดับความลึกที่เหมาะสมในการสอน ควรมีน้อยแค่นั้น เช่น การสอนระดับปริญญาตรี ไม่ควรนำเนื้อหาวิชาระดับบัณฑิตศึกษามาอธิบาย วิธีการทดสอบว่าผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ผู้สอนสื่อสารหรือไม่วิธีหนึ่งคือการทำให้ผู้เรียนอธิบายกลับมา หากอธิบายกลับมาแล้วไม่เข้าใจตรงประเด็นไหน ผู้สอนเองก็จะได้อธิบายเพิ่มเติมในประเด็นนั้น หรือหากเข้าใจผิด ผู้สอนก็จะได้นำเสนอสิ่งที่ถูกต้องตามหลักวิชา

(7) สื่อการสอน อาจมีได้หลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้สอนและผู้เรียน และ สื่อการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายอย่างยิ่งคือการยกตัวอย่างประกอบให้เห็นเป็นรูปธรรม บางครั้งการอธิบายหลักทฤษฎีผู้เรียนอาจยังไม่เข้าใจ แต่เมื่อมีตัวอย่างที่ตรงกับประเด็นที่อธิบายอยู่อย่างชัดเจน ก็ช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจได้ง่าย ชวนให้เกิดสมาธิติดตามรับฟังผู้สอนได้อย่างต่อเนื่อง

(8) การให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในที่นี้หมายถึงการแบ่งสมาธิของผู้สอนไปที่ผู้เรียน โดยผู้สอนฟังเอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเข้าถึงวิชาความรู้ที่สอนได้โดยง่าย

(9) การเคารพความเชื่อมั่นในตนเอง ในที่นี้หมายถึงให้ผู้สอนสนับสนุนผู้เรียนให้เคารพตนเอง มองตนเองทางบวกว่าสามารถเรียนรู้ได้ มีอิสระทางความคิด สามารถพัฒนาองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ ทั้งนี้ เพราะสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชีวิตคนเรามีความสุขจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยที่สำคัญสองประการ ได้แก่ การประสบความสำเร็จ และการมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องพยายามขับเคลื่อนความเชื่อมั่นในตนเองให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบวิธีการที่จะประสบความสำเร็จและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้เรียนด้วยตนเองหรือแม้แต่กับผู้สอน